

Paris'teki sergisiyle en olgun çağına ulaşan «Avni Arbaş'a merhaba!»

Yaklaşık olarak otuz yıldan beri Paris'te yaşayan ve Fransa'da değerli bir Türk ressamı olarak tanınan Avni Arbaş'ın 6-20 mart arasında, Paris'in "sol kıyısı"ındaki "Jean Estève" galerisinde açtığı sergi geniş ilgi gördü. Pek çoğunu 1974'de, birkaçını da bu yıl yaptığı otuz kadar tablounun yer aldığı bu sergisiyle Arbaş, böylece önemli bir sanat elçimiz olduğumuzu da ortaya koydu. Aşağıdaki yazıda B. R. Eyuboğlu, Arbaş'a ilişkin anılarını ve onun sanatını anlatıyor.

Herşey çürüyüp gidiyor canım kardeşim bu dünyada.
Hatıralar bile.

O hatıralar ki tüyden hafif, gök mavisinden duru,
Etten kemikten uzaktırlar.

O hatıralar ki kafatasından muhkem bir yerde saklıdırlar.
Gel demeden gelir, git demeden giderler.

Nur topu gibi açıldıkları olur bazan
Sonra sızım sızım sızılarlar

B. Rahmi Eyuboğlu

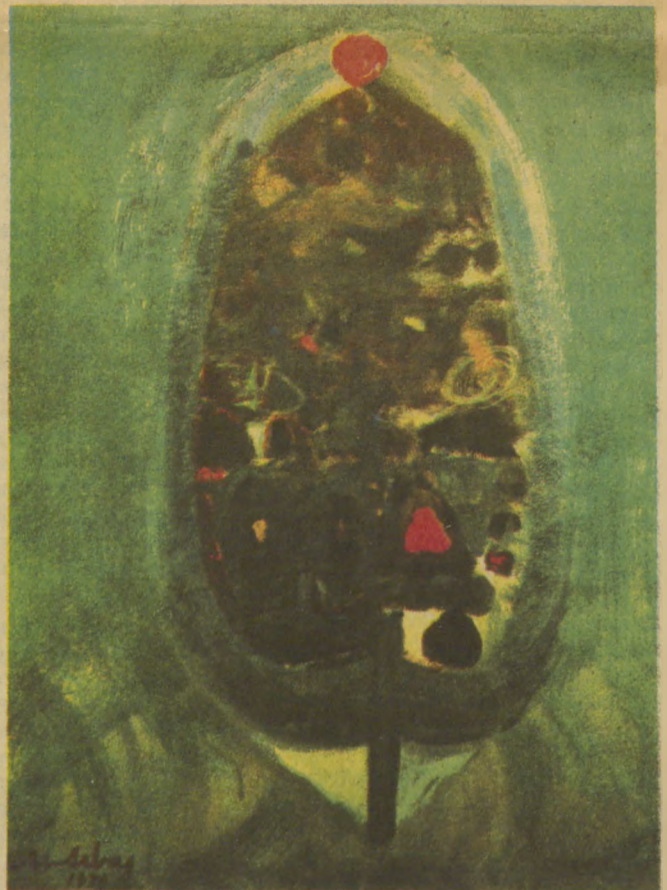
Kolumuz kanadımız, eli -
miz, ayağımız kadar ağırlığı -
nı duyduğumuz, hiç bir zaman
unutamayacağımızı sandığımız
öyle anılar var ki üst üste çe -
kilen fotoğraflar gibi gitgide
bulanıyor, olmayacak yerde

kopuyor, sonra yine su yüzü -
ne çıkıyorlar. Akademinin 1936
-1937 ders yılı hayatımın en
önemli yılı sayılır. 1939'da as -
kere gittim, İkinci Dünya Sa -
vaşı patladı. 1941'de tekrar ca -
nım gibi sevdiğim okuluma ka -
vuştum. 1939'dan 1945'e kadar
süren savaşın kara bulutları

birçok anılarımızın ayrıntıla -
rını sildi süpürdü. Bunun ne
demek olduğunu o yıllar Çat -
talca'dan Edirne'ye kadar di -
zım dizim uzatılan askerlere
sormalı.

Avni Arbaş'ı askerlikten
döndükten sonra tanıdım. Her
okulda olduğu gibi bizde de
ahbap çavuşlar vardır. Her
Ali'nin bir Veli'si, her Hatçe -
nin bir Fatma'sı hemen belli
olur. Avni Arbaş'la Selim Tu -
ran'ın portrelerini madeni bir
paranın iki yüzündeki kabart -
malar gibi hatırlarım. Nuri
İyem, Mehmet Yücutürk, Fer -
ruh Başağa, Agop Arat, Mü -
taz, Neşet Günal, bu anılar de -
metinde yer alırlar... Arbaş
Akademiye Galatasaray' dan
gelmişti. O zamanlar başka li -
selerimizde benzerine ras -
lanmayan bir resim havası e -
sardı Galatasaray'da. Hoca se -
çiminde titiz olan Galatasaray
lılar resim hocalarını da ras -
lantıya bırakmıyorlardı. Şair -
liği yanında başarılı resimler
yapan Tevfik Fikret de bu ge -
leneği beslemiş olmalı. Bugün

Yukarıda Avni Arbaş, aşağıda, vanda ve 20. sayfada Paris'te açtığı son sergisinde yer alan tablolardan bazıları

Avrupa piyasasında esamisi okunan Fikret Mualla'nın, arkasından Halil Dikmen'in, Mehmet Yüce Türk'ün, Kemal Zeren'in bu lisede resim hocaları yapmaları başarılı sonuçlar vermiştir. Hiç unutmam en az üç yıl Halil Dikmen'le resim çalışmalarını sürdüren Avni Arbaş Akademiye gelince o kadar kolaylıkla, o kadar rahat, o kadar çabuk desenler çiziyordu ki o günler bölüm başkanımız olan Leopold Levy, Arbaş'ın bu tez canlılığına, bu el çabukluğuna şaşırıyor du. Ama hocamızın şaşırmasında sevinçten çok üzüntü vardı. Bir hafta boyunca her gün saat 9'dan 12'ye kadar verilen pozü sürdürecekti bir modelimiz vardı. Kaş, göz, kulak, tırnak dahil bir insan vücudunu tepeden tırnağa bir saatte işleyebilmek sihirbazlığın ötesinde bir başarı sayılırdı. Öğrencilerin çalışma sevincini incitmek için çok büyük bir dikkat harcayan Levy, bir gün dayanamadı; Avni'nin işini göstererek :

-Bu delikanlıya söyle de-

di, sağ elini mahvetmiş, ben onun yerinde olsam sol elimle çalışırım. Öyle sanıyorum ki Levy'nin sözü boşa gitmedi. Bir omuz başını iki saat uğraştıktan sonra inanılmaz bir alçak gönüllülikle belli belirsiz çizen Levy çoğumuzun alımdan, çalımdan, fiyakadan kurtardı. Marifet çabuk çizmekte, gösterişli çizgiler dökmürmekte değil, konuyu taparcasına, seve seve incelemek teydi. Meslek hayatında bazan bir çift söz tam yerli yerine oturursa, beş yıl süren bir öğrenime bedeldir. Öyle sanıyorum ki Avni Arbaş'ın bugünkü başarıya ulaşmasında Levy'nin hatırı sayılır bir payı vardır.

Savaş bittikten sonra evlenip Paris'e giden Arbaş, feleğin çemberinden geçti. Çemberin ilk çilesi eşinin kızını doğururken ölmesi oldu. Savaş sonunun kirini, pasını yuyup yıkayamamış Paris'te can yoldağını kaybetmek, biricik teselliyi kundaktaki bebekte bulmak! 1950'de Arbaş'la Paris'te buluştuğumuz zaman ki-

zi çoktan İstanbul'daydı. Şakacı Türkler'in sancak cadde-si diye adlandırdıkları Rue Saint Jöacgü (Sen Jak) 'taki Scola Cantorum yarım düzine kadar Türk'ü barındırı-yordu. Selim ııran, Tosun Bayrak, Azra Erhat, bir ara ağabeyim bu güngörmüş, tel-li telsiz, her çeşit saz sesle-riyle arı kovani gibi inlemiş, isli paslı yapıda unutulmaz yıllar geçirdiler. Avni'nin Paris'te barınabilmesinde Fransız olan ikinci eşinin büyük payı olsa gerek. Bir ara bağ-rında seksenbin ressamı barındırdığı söylenen Paris'te resim satarak geçinmenin ne demek olduğunu en iyi belir-ten söz :

-Müslüman mahallesin -de salyangoz satmak. olsa gerek.

Arbaş'ın bu hengame için-de eriyip gitmemesi, aksine her geçen gün bir kabuk daha sararak gelişmesi, kendini kabul ettirmesi ne bir raslantı, ne de bir mucizedir. Onu dim-dik ayakta tutan mesleğine beslediği sonsuz sevgi ve do-

ğa ile kurduğu dörtbaşı ma-mur dostluk olmuştur. 1950'den bugüne kadar en az on defa Paris'e yolun düştü. Avni-yi her zaman minicik atöye-sine sığmayan kocaman mes-lek sevgisiyle tezgah başın-da buldum. Hüzüne doğuştan bir parça gıblıcaklı piposu, bi-raz kalender ama tertemiz gi-yişi, gösterişsiz dost canlı-lığı insanın içini ısıtırdı. Otuz yıl üstüste Paris'te kaldığı hal-de Türkiye'de olup bitenle-ri birçok aydınlarımızdan da-ha iyi izliyordu. Abdin, Avni, Selim, Türkiye'den gelen re-sim meraklılarının, ressam-ların uğramadan edemedikle-ri sanat elçilerimiz oldular.

Katıldıkları bütün sergiler-de yüzümüzü ağarttılar. Çok güzel bir raslantı Arbaş'ın birbirinden özlü yirmiye ya-kın tablosunu New York'ta bir galeride karşıma çıkardı. Birleşmiş Milletlerdeki sefiri-mizle serginin açılışında bu-lunduk. Güçlü ressamımızın uyandırdığı ilgi göğsümüzü ka-

(Sayfayı çeviriniz)

barttı.

Yaz aylarını Nis dolayla - rında geçiren Arbaş'ın Paris'teki atölyesine ne zaman gitsem :

-Son yıl içinde çalıştığım resimlerimin çoğu satıldı gitti. Kiminin renkli filmlerini bile edinemedim. Elimde çoğunun niyet halinde küçük taslakları kaldı. Yanılmıyorsam 1960 yılındaydı. Dört-beş yıldır Paris'te çalışan öğrencilerimden bazıları açıkça benden Avni'ye dert yanımlar :

-Atölyesinden yetişen, hayata atılan öğrencilerini rahat bırakmıyor. Okulu bitireli on yıl olmuş eski öğrenci hâlâ hocadan medet umuyor. Kısacası bu kadirbilir öğrenciler Avni'yi bir güzel doldurmuşlar. O güne kadar çok saygılı davranan Avni birden parlamaz mı :

-Bırak, hoca artık şu gençleri rahat, bırak da kendi katanlarıyla uçsunlar.

Hocalığın "H" sinden haberi olmayanların rahatlığını

la söylemişti bunu. Eserime küfredenlere her zaman boş verdim. Ama hocalığıma kolay kolay küfrettiğim. Bu yersiz öğütten hiç bir şey anlamadım ve bayağı içerlediğimi belli ettim. Sanatına sevgim ve saygım olmasa bu tartışma çok daha tatsız bitebilirdi. Aradan bir yıl geçti Kalkavancılar'ın Boğazı içindeki yalısında elli-altmış yıllarında Avni'nin elinden çıkan birbirinden güzel en az on tablo gördüm. İçimi tarifsiz bir sevinç kapladı. Şunu övünerek söylüyorum, bu tabloların en güzellerinden iki üç tanesini Resim-Heykel Müzesi'ne mal ettik. Resimleri öylesine sevmiştim ki dört, beş ay sonra Paris'te Avni'yi görünce :

-Bana bak reis dedim. Bana hocalık üstüne benden tecrübeli hocalık tavırları takınarak öğütler vermene çok içerlemiştim. Ama, Kalkavancılar'daki işlerini görünce içimde en ufak bir sitem bir kırgınlık kalmadı, (şimdi anlıyo-

rum dedim kendi kendime nereden geliyormuş Arbaş'ın cesareti).

Başından günümüze kadar Arbaş'ın işlerini incelediğimiz zaman gözümüze çarpan şudur :

Arbaş'ı doğaya bağlayan sevgi, Son elli yıl içinde ressamın doğa karşısındaki tutumunu inanılmaz zızzaklar çizdi. Son yirmibeş yılın en az yarısı ressamın topluluğunu bir kılıçta ikiye böldü. Bu bölünmede bir gâvur-müslüman ayırımı kadar keskin bir sınır çizgisi vardı. O kadar ki biz de bile, en iyi ressamlarımızdan biri :

-Doğadan medet umarak resim yapmak namussuzluğun dikâlasıdır, diye bir fetva savurarak sonunda gülünç oldu. Avni'nin doğadan en ufak bir destek görmeden resim yaparlara kafir dediğini duymadım. Bütün mesele herkesin en çok sevdiğini, en derinlemesine duyduğunu, bildiğini işlemesi değil mi? Avni'nin i-

çinden gelen bir ses Veyse- l'in türküsündeki gibi :

Benim sadık yarım yalnız doğadır.

Bu davranış ona büyük ölçüde vakit kazandırdı. Avni'nin doğası pirimiz Cezanne' - in doğa anlayışıydı :

-Resim sanatı doğaya paralel bir uyumdur, diyen baba Cezanne tren raylarındaki iki çizginin ömür billah birbirini - ni çığnemiyeceğini biliyordu :

-Doğa gibi değil, doğa kadar güçlü, doğa kadar sade, doğa kadar zengin! Avni'nin özelliklerinden biri de, konularını boya kutusunda değil, yüreğinde ve kafasında her saniye beraberinde taşımasıdır.

Paris'te açtığı sergiyle en olgun çağına ulaşan sanatçı - mızı candan kutlarken onu a - ramızda görmek ister, büyük ölçüde tablolarının milletin uğrak yeri olan devlet yapılarında kocaman güller gibi açmasını dileriz.

■BEDRİ RAHMİ EYUBOĞLU

